

Demirhane müdürü

Çarşıkapıda elime sıkıştırılan tiyatro ilanı —
İçindekiler — Dramın bir aralık afişlerine rast-
ladığım filmi — «Demirhane müdürü» nün mev-
zuu — Piyesin Minakyanda oynanışı

Bundan iki hafta evvel Çarşıkapı-
sından ileriye doğru yürüyordum. Ba-
yezitte boşalan tramvaylardan biri-
ne binip bizim semte döneceğim. Kum
kapıya inen caddenin köşesinde eli-
me gene bir kâğıt sıkıştırdılar. İkiye
katlanmış, üstünde iki kadın ve bir
erkek resmi bulunan, üç tarafı Türk-
çe, bir tarafı Ermenice yazılı bir ti-
yatro ilanı.

Toprağı bol olsun, bir vakitki Os-
manlı Dram Kumpanyasını işleten
Minakyan'ın halefleri 40 yıl sonra
paçaları sıvayıp gayrete gelmişler;
(İcrayı lübiyat) a başlamışlar da ha-
berim yok. Hem nerede biliyor musu-
nuz? Dedeleri Güllü Agop'un, Fasul-
yacıyanın' mekânında; Gedikpaşa ti-
yatrosu arsasındaki Azak bahçesinde...

İlânda şunlar yazılı: Türk Dram
Tiyatrosu; Minakyan Temsilleri. Re-
jisör O. Şahin. Bu elebaşı, her halde
eski aktör Cıçiburun Şahinyanın oğ-
lu olsa gerek

Ya o akşamki oyunlarına ne buyu-
rulur? Mahut «Demirhane müdürü»
değil mi? (Ana babalara, genç evlile-
re, elvenmek arzusunda bulunan genç
lere yerinde bir ibret dersi); (Fransız
romansiyesi Jorj One'un 5 perdelik
acıklı dramı) diye takdim edilen bu
piyesin baş aktrisleri de (İstanbul
operetinin ileri sanatkârı, Gençlik
Günahı filminin kahramanı, tanın-
mış artist, sevimli sanatkâr) vasıfla-
riyle sıraya dizilmiş; sahifenin arka-
sında da, konuşma sırasıyla oyunda
arzi didar edecek şahıslar...

Bayan Nivart, yıllardanberi şano-
dan çekilmişti. Gene oraya rağbete
başlamış meğerse. Viktor Haçikyan'a
gelince: Mumailleyha ile göz aşınalı-
ğım hayli zamana varır. Senesini ge-
çeyim, kadın yaşını meydana vurmak
yakışık almaz. Bir tarihte Halep'te
bulduğumuz sıra, Sabun Hanında,
Ayı Mehmedin kumpanyasında, pek
körpe çağdayken (Sancım tuttu, vay
vay vay!) nakaratlı kantoya çıkar;
saçlarını döke döke kıvrım, kıvrım
kıvrır; seyirci hacı Hamdo'lar (Bek-
tora) diye zivanadan çıkarıldı. Anaç-
lanınca İstanbul tuluat sahnelerinde
de nam vermiş; Arap usulü rakısları,
cakme'leri herkese parmak ısırtmış;
(tiyatroperveran) beyler. paşazade-
lerden hünkâr yaevri delikanlılar
meftunu olmuşlardı.

Merak bu ya, ilândaki Ermenice
satırları komşumuz bir ahbara okut-
tum. Demirhane müdürünün o dilce
adı (Tarpnotsabad) imiş. Yazının ni-
hayetinde, biletlerin satıldığı yerler-
de gösteriliyor ki oldukça enteresan-
dır: Gedikpaşa caddesinde, 71 nu-
maralı bakkal Nubar Balıkçıyanın;
Kapalıçarşıda, Yetvart Yeresyanyın;
Kadırga caddesinde kunduracı Onnik
Borsallyan'ın dükkânları ve Azak si-
neması gişesi

Dramın filmi

Dün akşam, Taksim meydanından
evime geliyordum. Bir sinemanın ko-
ca koca afişlerinde yine (Demirhane
müdürü) gözüme ilişmesin mi? Al-
tında Yusuf Vehbinin, Mediha Yus-
ri'nin resimleri, fotoları. Kapıdan bir
el ilanı istedim. Üzerinde Ebn El
Haddad diye bir Mısırlının ismi var.
Filim, bildiğimiz küllü çörekten

Yazan:

Sermet Muhtar Alus

adapte edilmiş galiba. Kâğıttaki ya-
rım yamalak izahında fakir bir ame-
le oğluyken fabrikalara sahibolup
zenginleşen bir gençten, bir paşanın
kızıyla baş göz oluşundan, karısının
ve ailesinin ona samimiyeti esirge-
yişinden tutturulup alt tarafı beyaz
perdeye bırakılıyor.

«Demirhane müdürü» nün mevzuu

Fransız romancısı ve tiyatro mu-
harriri Georges Ohnet'in (1848 -
1918) eseridir. Müellif önce romanını
yazmış, sonra piyesini de yaparak cy-
natmış, Ahmet İhsan merhum ise
romanını dilimize çevirip neşretmişti.
Dramı tercüme eden, sahneye koyan
Minak'tır.

Mevzuu kısaca nakledeyim: Claire
isminde, Fransanın asil bir familia-
sına mensup, burnu kaf dağında bir
kız, kuzeni Dük'le sevişmektedir. Ya-
kında evlenecekler. O günlerde kız
tarafı sıfırı tüketip züğürtleşir: para
canlı Dük cenapları da, cananından
sıtkı sıyrlarak, 10 milyon franga sa-
hip bir bakkalın kızıyla evlenmeğe
kalkışır. Dıral dedenin düdüğüne dö-
nen Claire ise zar zor, bir Demirhane
müdürü olan Mösyö Philippe'e var-
mağa razı olur. Müdür efendi, karısı-
nın kendisine lâkaytlığı, hattâ nef-
retini sezmede; aklının fikrinin bâiâ
sevgilisinde olduğu muhakkak, amma
adamcağız tahammülde, yüreğine taş
basmada.

Derken efendim, iş büsbütün şarpa
sarar. İki erkek düelloya karar verir-
ler. Karşı karşıya gelip tabancaları
tam ateş edecekleri anda aralarına
atılan Claire, Dük'ün kurşuniyle vu-
rulup yere yıkılır. Fakat yarası teh-
likeli değil, hafiftir. İyileştikten son-
ra mintarafilah, eski gönüllüsünden
buz gibi soğuyup kocacığına ısınive-
rir. Biçârenin iyi kalbliği, kendisine
muhabbeti, vefası kafasına dank
der.

Piyesin Minakyanda oynanışı

«Demirhane müdürü». Minakya-
nın en meşhur oyunlarından. Ra-
mazanlarda Direklerarasında, yazını
Kuşdili salaşlarında kendi namına
verdiği menfaatlerde mutlaka ya bu
oyunu, ya da (Kaldırımcı yahut Ka-
radeğirmen cinayeti) melodramını
seçerdi. Yaz sıcaklarında Madamı ile
gelini Aznif, faytona kurulusup sayfi-
yeleri kapı kapı dolaşırlar; yaldızlı
harflerle, parlak kartonlara basılmış
loca biletlerini kibar köşklere su-
nup mürüvete göre birden beş lira-
ya kadar altınları cepler, keyifli ke-
yifli arabayı çekerlerdi.

Çilekeş koca Philippe Derblay rolü-
ne Minakyan; karısının gaddar ma-
şuku Duc de Bligny rolüne kumpan-
yanın jönpromiye'si Binemeciyan; ka-
lantur bakkal Moulinet rolüne sicilli
hain kişi Aleksyan çıkar; Claire de
Beaulieu'yu her dem civan Madam
Hekimyan, annesi Markiz ihtiyar
Satenik dudu oynardı.

Dediğim pembe ilânda Nivart'ın
Claire oluşunu görünce, el'an terü ta-

zeliğini muhafaza edişine peh peh
dedim; Markizin yerinde de V. Ha-
çikyan'a raslayınca, kadıncağız vü-
cutça bu kadar mı kağşadı, çöktü di-
ye âdeta eselendim. Şa'ka mı? Sene-
ler sivirya geçiyor, yaşlar boyuna
ilerliyor.

Minak irahmetli, he'e Demirhane
müdüründe ömürdü. Üstüne titredığı
karısının karşısında, gözleri gözleri-
nin içinde, boynu bükük, perişan, he-
yecandan sesi titriye titriye, son ne-
fesini veriyormuş gibi kesik kesik hi-
rlitlarla acınacak hal alır:

— Ey bedbaht Filip!. Bunca servet
ve samana malik iken ne felâketlere,
idbarlara griftarsın! Bana rahmet-
miyecek misin ya Rabbim? gibi fi-
raklı firaklı aparlar yapar, düello sı-
rası şahitlerine:

— Müsterih olun aziz dostlarım,
Cenabı Hak âdildir. Bu cennet misal
Bolonya ormanında, zümrüt yaprak-
lar, çemenzarlar derununda bir bed-
mayenin kurşuniyle bana terki hayat
ettirmez. Rûfekayı muhteremem,
emin olunuz ki Dük'ü öldürmiyece-
ğim; hayır, asla, zira zavallı zevcem
ye'sinden mahvü harabolur. Salt has-

